

9. Begrazing

9.1 Inleiding

In dit ecologisch werkprotocol worden de voorzorgmaatregelen uit de 'Gedragscode soortbescherming voor de Unie van Waterschappen (18 maart 2025)' voor bestendig beheer en onderhoud afgestemd op de (verwachte) soorten, de locatie, het seizoen en de activiteit – begrazen. Het ecologisch werkprotocol is de vertaling van de gedragscode naar deze specifieke locatie, omstandigheden en werkzaamheden en van toepassing op bestendig beheer en onderhoud. Het ecologisch werkprotocol beschrijft ook het zorgvuldig handelen en handelen volgens de zorgplicht. Door de uitvoering te laten plaatsvinden volgens het ecologisch werkprotocol worden negatieve gevolgen voor beschermde planten en dieren voorkomen dan wel tot een minimum beperkt. Het ecologisch werkprotocol dient altijd op locatie aanwezig te zijn bij de werkzaamheden. Een ieder die werkzaam is in het projectgebied dient van de inhoud op de hoogte te zijn.

9.2 Toepassing

Dit ecologisch werkprotocol is van toepassing op de volgende handelingen;
<ul style="list-style-type: none">• Inzetten begrazing
Handelingen die niet onder dit ecologisch werkprotocol vallen;
<ul style="list-style-type: none">• Onderhoudsactiviteiten, die niet op reguliere schaal, wijze of frequentie plaatsvinden• Grootschalig incidenteel of achterstallig onderhoud, waaronder niet regelmatig uitgevoerde (druk)begrazing

9.3 Veldcontrole

Het oppervlak aan terreinen dat begraasd wordt door waterschap Aa en Maas is beperkt. Bij aanwezigheid van beschermde soorten (op basis van o.a. NDFF data) wordt door een ecologisch deskundige bepaald wat het effect van begrazing is op de betreffende soort. Indien er geen effect is worden er geen vervolgstappen uitgevoerd. Indien er wel risico is op een effect vindt een veldbezoek plaats door een ecologisch deskundige. Er wordt onderzocht of de soort aanwezig is en vervolgens bepaald hoe ermee om te gaan. Dit wordt ook vastgelegd en gearhiveerd.

Tijdens de veldcontrole wordt ook vastgesteld of er elementen (bijvoorbeeld bossages, poelen, bijzondere vegetaties, plasdraszones e.d.) uitgerasterd dienen te worden, om te voorkomen dat de dieren het aanwezige habitat vernielen.

9.4 Aanwezigheid beschermde soorten bij begrazen

Soortgroep	Soort
Vogels	Bij kruidige begroeiingen, rietzones en onbegroeid terrein gaat het om nestgelegenheid van grondbroeders en vogels die laag in de vegetatie broeden: rietzangers en andere zangvogels als veldleeuwerik en duinpieper, weidevogels, watervogels, steltlopers, hoenderachtigen, meeuwen of sterns en velduil. Daarnaast biedt kruidige begroeiing foerageergebied voor een groot aantal soorten door de aanwezigheid van muizen, zaden en insecten.
Zoogdieren	Kruidige (oever)begroeiingen vormen het leefgebied van kleine zoogdieren als (woel)muizen, (water)spitsmuizen, marterachtigen als hermelijn, wezel, steen- en boommarter, otter en das maar ook van grote zoogdieren als bever, hertachtigen en zwijn. Verblijven betreffen onder meer muizenholen en burchten van dassen en bevers. Egel, haas, konijn, ondergrondse woelmuis, ree en vos (vrijgesteld in de provincie Noord-Brabant)
Amfibieën	Voor amfibieën is met name kruidige begroeiingen rondom voortplantingswater van belang. Binnen het beheergebied van waterschap Aa en Maas betreft het de volgende soorten: Alpenwatersalamander, boomkikker, heikikker, kamsalamander, knoflookpad, poelkikker, rugstreeppad en vinpootsalamander. Bastaard kikker, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander en meerkikker zijn binnen de provincie Noord-Brabant vrijgesteld.
Reptielen	Voor reptielen gaat het om kruidige begroeiingen in de vorm van heide, schraalgraslanden, pitrus en pijpenstro-vegetatie in combinatie met open zonnige terreinen. Binnen het beheergebied van waterschap Aa en Maas betreft het de volgende soorten: Gladde slang, levendbarende hagedis en hazelworm.
Planten	Akkerdoornzaad, blaasvaren, kartuizer anjer, kluwenklokje, knolspirea en wilde averuit.
Vlinders	Aardbeivlinder, kommavvlinder, gentiaanblauwtje, grote weerschijnvlinder, spiegelkoppje, veldparelmoervlinder, teunisbloempijlstaart, pimperlblauwtje, donker pimperlblauwtje, veenbesblauwtje, zilveren maan.

9.5 Soortgebonden maatregelen

Vogels

- Als tijdens het broedseizoen op de grond of in het riet broedende vogels aanwezig kunnen zijn, dan is begrazing toegestaan als de dieren al zijn ingeschaard voordat er broedende vogels zijn
- Stel op plaatsen waar broeden van kwartelkoning wordt verwacht uit tot na 15 augustus

Juridisch beschermde amfibieën en reptielen

Binnen het beheergebied van waterschap Aa en Maas zijn dit;

Amfibieën; Alpenwatersalamander, boomkikker, heikikker, kamsalamander, knoflookpad, poelkikker rugstreeppad en vinpootsalamander.

In de provincie Noord-Brabant zijn de volgende soorten vrijgesteld van de verbodsbepalingen; Bastaard kikker, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander en meerkikker

Reptielen; Gladde slang, hazelworm en levendbarende hagedis.

Alle soorten

- Pas geen begrazing toe in voedselarme gebieden
- Voor het laten begrazen van een gebied geldt:
 - Pas in structuurrijke delen met veel amfibieën en reptielen een lage begrazingsdruk toe
- In de nabijheid van poelen en andere voortplantingsplaatsen van beschermde soorten amfibieën wordt begrazing alleen toegepast na overleg met een ecologisch deskundige

- Voorkomen wordt dat het terrein door het vee wordt platgetreden. Dit kan bijvoorbeeld door het uitrasteren van de voortplantingsplaats(en) of het in acht nemen van een beschermingszone door de herder met een gescheperde schaapskudde
- Voorkomen wordt dat mest de poel vervuult

Juridisch beschermde vlinders

In het beheergebied van waterschap Aa en Maas betreft het de volgende soorten vlinders; aardbeivlinder, kommavlinder, gentiaanblauwtje, grote vos, grote weerschijnvlinder, spiegeldikkopje, veldparelmoervlinder, teunisbloempijlstaart, pimperlblauwtje, donker pimperlblauwtje, veenbesblauwtje, zilveren maan, sleedoorpage, iepenpage, bruine eikenpage en kleine ijsvogelvlinder.

Van aardbeivlinder, gentiaanblauwtje, kommavlinder, veldparelmoervlinder, spiegeldikkopje, teunisbloempijlstaart, veenbesblauwtje, zilveren maan, pimperlblauwtje en donker pimperlblauwtje zijn waardplanten en voedselplanten aanwezig in kruidige vegetatie. Voor de grote vos, sleedoorpage, grote weerschijnvlinder, iepenpage, bruine eikenpage en kleine ijsvogelvlinder gaat het enkel om voedselplanten. De waardplanten vallen onder de categorie houtige begroeiing. Voedsel- en waardplanten zijn soms gebaat bij enige vorm van beheer. Niet werken op locaties met deze planten is daarom voor deze soorten niet altijd de meest gunstige optie. Van belang is dat het gevoerde beheer zorgt voor een voortzetting of verbetering van de bestaande situatie.

Alle soorten

- Een ecologisch deskundige bepaald in het leefgebied van beschermde vlindersoorten en legt dit vast in een beheerplan
- In het beheerplan, en bij de keuze voor de vorm van begrazing (begrazingsdruk, periode, soort grazer), moeten de effecten op waardplanten, voedselplanten, eitjes en poppen worden meegenomen

Pimperlblauwtje en spiegeldikkopje

LET OP: voor deze zeer zeldzame soorten geldt een informatieplicht. Minimaal één week voor het uitvoeren van een onder deze gedragscode vallende maatregel dient het bevoegd gezag (de omgevingsdienst) per mail te worden geïnformeerd. De mail dient minimaal 5 jaar te worden bewaard.

Voor het uitvoeren van werkzaamheden geldt:

- Advies en coördinatie door een ecologisch deskundige
- Drukbegrazing in leefgebied is niet toegestaan

Juridisch beschermde planten

Beschermde soorten planten zijn vaak gebaat bij voortzetting van het gevoerde beheer. Niet werken op locaties met beschermde vaatplanten is daarom voor deze soorten niet altijd de meest gunstige optie. Van belang is dat het gevoerde beheer zorgt voor een voortzetting van de bestaande situatie.

Alle soorten

- Leg het beheer vast in een beheerplan waarin het beheer voor verschillende soorten is afgestemd op de soorten
- Een ecologisch deskundige bepaald bij begrazing hoe het gevoerde beheer moet worden afgestemd op (abiotische factoren van) beschermde plantensoorten